
SML - Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry

Kitaran vapaa säestys

Tasosuoritusten sisällöt
ja arvioinnin perusteet
2005

www.musicedu.fi

KITARAN VAPAAN SÄESTYKSEN TASOSUORITUSTEN SISÄLLÖT JA ARVIOINNIN PERUSTEET

Suomen musiikkioppilaitosten liiton perustason ja musiikkiopistotason tasosuoritusten sisällöt sekä arvioinnin perusteet on laadittu Opetushallituksen laatimien taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteiden hengessä.

Uudet sisällöt tuovat oppilaalle entistä enemmän vapautta ja opettajalle vastuuta ohjelmiston suhteen. Tärkeintä on soittoinnostuksen herättäminen ja hyvän musiikkisuhteen ylläpitäminen.

Vapaa säestys ja sen määrittely

Vapaa säestys on luovan ilmaisun yhdistämistä muusikon perustaitojen hallintaan. Oppiaineena se on monimuotoinen, moniarvoinen sekä oppilaan tarpeisiin mukautuva. Keskeisiä taitoja ovat musiikin eri lajeissa esiintyvien yleisten ilmiöiden ymmärtävä hallinta, joka ilmenee kykynä musisoida ilman kirjoitettua tekstuuria. Vapaa säestys tukee oppilaan muuta musiikin opiskelua. Eri oppiaineissa tutuksi tulleita ilmiöitä käsitellään myös vapaan säestyksen tunnilla aineen omilla työtavoilla. Näitä ovat muun muassa improvisointi, säveltäminen ja kuulonvarainen musiikin tuottaminen.

Ohjelmistona käytetään rytmii-, kansan- ja taidemusiikkia sekä muuta eri käytännön tilanteissa tarvittavaa musiikkia.

Vapaata säestystä voi opiskella instrumentilla, jolla on mahdollista tuottaa melodia ja moniääninen säestys yhtäaikaaisesti. Instrumenttikohtaiset erot otetaan huomioon esimerkiksi sävellajia, säestyskudosta, sointujen laajuutta ja ohjelmistoa koskeissa kysymyksissä.

Vapaa säestys:

- tarjoaa monipuolisen näkökulman musiikkiin
- kannustaa oppilasta jatkuvaan musiikin harrastamiseen
- kehittää oppilaan itseilmaisua
- kehittää oppilaan kykyä hahmottaa musiikkia kuulonvaraisesti
- tarjoaa tilaisuuksia yhteismusisointiin
- antaa valmiuksia musiikin ja muiden alojen ammattiopintoihin.

Opetuksen yleiset lähtökohdat ja tavoitteet

Vapaa säestys perustuu käsitykselle musiikista elävänä prosessina, jonka soiva lopputulos on ainutkertainen. Tavoitteena on vahvistaa soivaa mielikuvaa ja sen hyödyntämistä musisoinnissa. Oppilaan oman musiikillisen ilmaisun syventyessä kehitetään oppilaan kykyä hahmottaa ja ohjata omaa taiteellista prosessiaan. Vapaassa säestyksessä itseilmaisun ja taiteellisen prosessin oppimista tulisi pitää tärkeämpänä kuin musiikillisia lopputuloksia.

Opiskeltavien musiikillisten ilmiöiden määrä pyritään pitämään vähäisenä mutta käsiteltävät taidot pyritään omaksumaan syvällisesti, jotta niitä voidaan soveltaa tilannekohtaisesti ja käyttää välineinä itseilmaisulle. Opettaja voi hyödyntää eri oppimiskäsityksiä sekä ottaa huomioon opiskelijoiden yksilölliset oppimisstrategiat. Käytännön tilanteiden tuomat vaatimukset auttavat oppilasta itsearviointissa ja näkemyksensä kehittämisessä.

Integrointi muihin opintoihin

Vapaan säestyksen perusteisiin tutustutaan kitaransoiton perustason 1 ja 2 opinnoissa. Vapaan säestyksen opinnot tukevat pääinstrumentin opintoja.

Vapaassa säestyksessä tutustutaan mm. äänenkuljetukseen, soinnuttamiseen ja sointujen merkintätapoihin. Lisäksi opitaan tuottamaan harmoniaa ja säestyksiä kitaralla. Musiikin perusteiden opinnot tukevat ja syventävät näitä tietoja ja taitoja.

Vapaa säestys tarjoaa luontevia mahdollisuuksia instrumentalistien ja laulajien kanssa tapahtuvalle yhteismusisoinnille.

Opintojen rakenne ja jakautuminen

Perustaso 1

- Perustaso 1 on kaikille tarkoitettu opintojakso, joka sisältyy kitaransoiton 1- ja 2-tason opintoihin
- vapaan säestyksen perustaso 1 (vapaan säestyksen perusteet) luo pohjan vapaan säestyksen 2- ja 3-tason opinnoille (varsinaiset opinnot), joita voidaan suorittaa pää- tai sivuaineisina opintoina
- on suositeltavaa, että opintojaksoa opettaa oppilaan oma kitaransoiton opettaja

Perustasot 2 ja 3

- suoritettuaan 1-tason opinnot, voi oppilas syventää saamiaan tietoja ja taitoja vapaan säestyksen 2- ja 3-tason opinnoilla
- perustasoja 2 ja 3 opettaa alaan perehtynyt opettaja

Musiikkiopistotaso

- opetuksen painotukset ja niiden sisällöt voivat vaihdella oppilaitoskohtaisesti opettajan erityisosaamisen ja oppilaan mieltymysten mukaisesti
- oppilaalta edellytettävä sitoutuminen on suurempi kuin perustason opinnoissa
- opintojen tehtävänä on antaa valmiuksia myös ammatillisia opintoja varten
- musiikkiopistotasoa opettaa alaan perehtynyt opettaja

Vapaa säestys pääaineena

Vapaa säestys voi olla pääaine seuraavin edellytyksin:

- oppilaitoksella on resurssit tarjota opiskelijalle pääaineista vapaan säestyksen opetusta
- opettaja kykenee huolehtimaan kitaransoiton teknisten valmiuksien kehittymisestä
- opiskelua pystytään tukemaan yhteismusisoinnilla sekä ottamalla musiikin perusteissa huomioon vapaan säestyksen erityistarpeet

ARVIOINTI

Arvioinnin tehtävänä on tukea oppimista ja auttaa oppilasta asettamaan tavoitteita ja saavuttamaan niitä. Monipuoliseen, jatkuvaan arviointiin sisältyy kannustavia ja rakentavia palautteen antamisen tapoja sekä ohjausta itsearviointiin.

Arvosana-asteikko

- Erinomainen 5
- Kiitettävä 4
- Hyvä 3
- Tyydyttävä 2
- Hyväksytty 1
- Uusittava

Päättösuoritukset arvioidaan asteikolla 1-5 / uusittava. Halutessaan oppilaitos voi käyttää oppilaitoskohtaisen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti myös tarkempaa pisteytystä 1-25 / uusittava (erinomainen 21 - 25, kiitettävä 16 - 20, hyvä 11 - 15, tyydyttävä 6 - 10, hyväksytty 1 - 5). Muut kuin päättösuoritukset voidaan arvioida ilman arvosanaa, jolloin tasosuoritus on joko suoritettu tai uusittava.

Päättösuoritusten arvioitsijoita tulee olla valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti vähintään kaksi. Oppilaitos voi halutessaan määritellä omassa opetussuunnitelmassaan lautakunnan kokoonpanon.

Oppilaalle annetaan suullinen palaute kaikilta lautakunnan jäseniltä tai puheenjohtajan yhteenveto. Oppilas saa kirjallisen arvioinnin kuten Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteet edellyttävät.

Perustaso 1

Tavoitteet

Perustaso 1 on kaikille tarkoitettu opintojakso, joka sisältyy kitaransoiton perustason 1 ja 2 opintoihin.

Opintojaksossa tutustutaan vapaaseen säestykseen. Tavoitteena on, että oppilas hallitsee perussykkeen, osaa säestää perustehoilla (I-IV-V⁷) reaalisointu- ja astemerkeistä sekä tutustuu musiikin kuulonvaraiseen tuottamiseen.

Sisältö

- Harjoitellaan säestämään kitaransoiton ohjelmiston kautta tutuksi tulleissa sävellajeissa perusfunktioilla (I, IV, V⁷). I ja IV asteella käytetään kolmisointua ja V asteen sointuna dominanttiseptimisointua, josta voidaan jättää pois perusääni tai kvintti. Harmoniaa voidaan tuottaa mm. pelkillä bassoäänillä, käyttäen sointujen soittamiseen pelkästään diskanttikieliä (ns. yläkielisoinnut), edellisten yhdistelmällä näppäillen sekä ns. plektrasoinnuilla.
- Säestystä harjoitellaan erilaisin säestyskuvioin ainakin 3/4-, 4/4- ja 6/8-tahtilajeissa. Säestyksen voi tuottaa klassisella näppäilytekniikalla tai ns. plektratekniikalla.
- Melodioita ja säestyksiä harjoitellaan tuottamaan myös kuulonvaraisesti.
- Tutustutaan improvisointiin.
- Ohjelmistona käytetään kansan- ja lastenlauluja sekä muuta sopivaa ohjelmistoa.

Liite 1. Esimerkkejä työtavoista ja ohjelmistosta.

Suoritus

- A) Kadenssisoitto kitaransoiton perustaso 1 -suorituksen yhteydessä.
- B) Säestystehtävä kitaransoiton perustaso 2 -suorituksen yhteydessä. Säestystehtävässä oppilas tuottaa kolmella perussoinnulla (I-IV-V⁷) kappaleen perusrytmiä ilmentävän säestyksen.

Nuottiesimerkit ovat kitaransoiton tasosuoritusohjeiden yhteydessä.

Arviointi

- hyväksytyt/uusittava

Perustaso 2

Tavoitteet

Perustaso 2 opintojen tavoitteena on antaa oppilaalle valmiudet selviytyä helpoista säestys- ja soinnutustehtävistä tutuissa sävellajeissa. Oppilas tuntee sävellajien perustehot ja niitä vastaavat reaalisointumerkit. Lisäksi oppilas totuttautuu musiikin käsittelyyn kuulonvaraisesti, improvisoiden ja säveltäen.

Sisältö

- Opitaan säestämään käyttäen kolmisointuja ja dominanttiseptimisointuja. Tutustutaan kolmisointujen käännon tuottamiseen yläkielillä (ja muillakin kieliryhmillä).
- Säestyskuvioita harjoitellaan eri tahtilajeissa ja tutustutaan eri säestystyyliin kuten beat, vaihtobasso (mm. alla breve 2/2 tai valssi) ja 'trioli' (4/4 tai 12/8). Säestyskuvioita voidaan tuottaa joko klassisella näppäilytekniikalla tai ns. plektratekniikalla.
- Soinnutetaan moduloimattomia melodioita perustehoilla.
- I-IV-V7- I -sointukulun lisäksi opetellaan käyttämään II-V7-I-VI -sointukulkua säestyksissä.
- Improvisointia ja säveltämistä käytetään työtapoina.
- Ohjelmisto sisältää vähintään kymmenen eri musiikkityylejä edustavaa kappaletta. Ohjelmistoon voi sisältyä omia sävellyksiä ja sovituksia.

Suoritus

- Ohjelmisto. Kolmen kappaleen valmisteltu ohjelmisto, joista yksi voi olla oma sävellys tai sovitus. Melodian voi soittaa tai laulaa joko oppilas itse tai toinen henkilö. Kappaleet voi esittää konsertissa tai konsertinomaisessa tilanteessa.
- Prima vista -säestystehtävä sointumerkeistä. Tehtävässä esiintyy I, IV ja V7 asteen sointuja. Tehtävänä on tunnistaa ja tuottaa kappaleen perussykettä ilmentävä säestys näillä soinnuilla.
- Soinnutustehtävä. Tutun melodian soinnuttaminen perustehoilla. Soinnut saa halutessaan kirjoittaa tehtäväpaperiin. Tehtävä voidaan soittaa ilman melodiaa, jolloin toinen henkilö tuottaa sen.

Prima vista- ja soinnutustehtäviä saa valmistella yhteensä 10 minuuttia.

Liite 2. Esimerkkejä tehtävistä.

Arviointi

- Hyväksytty/uusittava.
- Mikäli vapaa säestys on oppilaan pääaine, suositellaan suoritus arvioitavaksi arvosana-asteikolla 1-5 tai uusittava.
- Ohjelmiston tai prima vista- ja soinnutustehtävät voidaan tarvittaessa uusiksi erikseen.

Perustaso 3

Tavoitteet

Perustaso 3 opintojen tavoitteena on antaa oppilaalle sellaiset valmiudet, että hän selviytyy tavallisimmista säestys- ja soinnutustehtävistä. Oppilas tuntee sävellajien perusteet (I, IV, V7) ja niitä korvaavat soinnut (III, VI, II sekä mahdollisesti VII) sekä niitä vastaavat reaalisointumerkit. Hän harjaantuu tuottamaan yhtä aikaa melodiaa ja harmoniaa sekä kehittää muita musiikin käytännötilanteissa vaadittavia taitoja.

Oppilas syventää taitojaan rytmien käsittelyssä ja muodon hahmottamisessa. Oppilas harjaantuu luomaan musiikkia kuulonvaraisesti, improvisoiden ja säveltäen. Oppilasta autetaan etsimään ja kehittämään musiikillista persoonaansa ja itseilmaisuaan.

Sisältö

- Tutustutaan nelisointuihin ja niiden merkintätapoihin (-7^{+5} , $-dim^7$, $-sus$, add^9) ja opetellaan käyttämään niistä tavallisimpia (-7 , $-maj^7$, $-m^7$, $-m^{7-5}$). Harjoitellaan sointukulun II-V-I tuottamista duurissa ($IIIm^7-V^7-Imaj^7$) ja mollissa ($IIIm^{7-5}-V^7-Im^7$ tai $IIImaj^7$). Tutustutaan nelisointujen käännoton tuottamiseen yläkielilillä (ja muilla kieliryhmillä). Tutustutaan ns. powersointuihin.
- Soinnutetaan melodioita perusteilla ja tutustutaan niitä korvaaviin sointuihin sekä väldominanttiin rinnakkaissävellajien välillä liikuttaessa.
- I-IV-V7 - ja II-V7-I-VI -sointukulun lisäksi oppilas tutustuu diatoniseen kvinttikiertoon. (ks. liite 5.)
- Säestyskuvioita harjoitellaan aiemmin opittujen lisäksi myös muissa käytännön tilanteiden vaatimissa tyyleissä ja tahtilajeissa (esim. tango ja beguine). Lisäksi tutustutaan kolmimuunteiseen fraseeraukseen (esim. shuffle tai fox trot). Säestyskuvioita harjoitellaan tuottamaan klassisella näppäilytekniikalla sekä ns. plektratekniikalla.
- Harjaannutaan etsimään sointusäveliä melodian alapuolelle oikealla kädellä; rytmillistä säestyskuviota ei vielä vaadita.
- Tutustutaan rakenteiden (kuten alkusoitto) tuottamiseen.
- Tuttujen kappaleiden säestämistä kuulonvaraisesti sekä transponoimaan säestys lähisävellajiin (puoli- tai kokosävelaskel) ylös- tai alaspäin.
- Improvisointia käytetään työtapana
- Ohjelmistona vähintään 15 eri tyylejä edustavaa kappaletta, joihin voi sisältyä omia sävellyksiä ja sovituksia.

Suoritus

- Ohjelmisto. Viiden kappaleen valmistettu ohjelmisto, joista vähintään kaksi on melodian kanssa soitettavia ja vähintään yksi yhteissoitto/säestystehtävä. Kappaleet voi esittää konsertissa tai konsertinomaisessa tilaisuudessa.
- Prima vista -tehtävä. Annetun kappaleen säestäminen reaalisointumerkeistä. Oppilaan oletetaan sointujen hallinnan lisäksi tunnistavan ja tuottavan kappaleeseen sopivan säestyksen. Tehtävä vastaa vaikeustasoltaan ohjelmiston helpoimpia kappaleita.
- Korvakuulotehtävä. Tutun, helpon laulun säestäminen helpossa sävellajissa.
- Transponointitehtävä. Ennalta valitun helpon laulun säestyksen transponointi lähisävellajiin (koko- tai puolen sävelaskeleen päähän) lautakunnan valitsemaan suuntaan.
- Soinnutustehtävä. Tehtävä mahdollistaa soinnuttamisen käyttämällä perusteiden lisäksi niiden korvaavuuksia.
- Vapaaehtoinen improvisointitehtävä, joka voi vaikuttaa arvosteluun.

Prima vista- ja soinnutustehtäviä saa valmistella yhteensä 10 minuuttia.

Liite 3. Esimerkkejä tehtävistä.

Arviointi

- Tasosuoritus suositellaan arvioitavaksi arvosana-asteikolla 1-25 tai uusittava.
- Ohjelmiston tai prima vista-, korvakuulo- ja soinnutustehtävät voidaan tarvittaessa uusia erikseen.

Musiikkiopistotaso

Tavoitteet

Musiikkiopistotason tavoitteena on antaa oppilaalle valmiuksia toimia muusikkona erilaisissa käytännön tilanteissa sekä valmistaa oppilasta ammattiopintoihin.

Oppilas hallitsee sävellajin perustehot, niitä korvaavat soinnut, väldominantin sekä osaa soinnuttaa niillä melodioita. Lisäksi hän tuntee reaalisointumerkintöjen muodostumisperiaatteet ja osaa tarvittaessa tulkita nelisointuja laajempia sointuja. Oppilas hallitsee nelisointuharmoniaa sekä kolmimuunteista fraseerausta käytännön tilanteissa.

Oppilas oppii hahmottamaan tavallisimmat musiikin muotorakenteet. Rytmien ja pulssin hallintaa kehitetään ja vahvistetaan. Oppilas harjaantuu luomaan musiikkia kuulonvaraisesti, improvisoiden ja säveltäen.

Oppilas pystyy tuottamaan yhtä aikaa melodian ja sille luontevan säestyksen sekä muuntelemaan näitä. Hän oppii ymmärtämään tyylin vaikutusta harmoniaan, rytmikkaan ja soittotapaan sekä etsimään omaa musiikillista ilmaisuun pystyen soveltamaan tyyliintuntemustaan musisoinnissa.

Halutessaan voi oppilas syventyä yhden vapaan säestyksen osa-alueen keskeisimpiin ilmiöihin ja saada ammatillisia valmiuksia.

Liite 4. Musiikkiopistotason painotusalueet.

Sisältö

- soinnutetaan melodioita perustehoilla, niitä korvaavilla soinnuilla sekä käyttäen hyväksi väldominantin mahdollisuuksia.
- Harjoitellaan nelisointuharmonian tuottamista esim. II-V-I sointukulkuja ja diatonista kvinttikiertoa käyttäen. Tutustutaan nelisointujen ja niitä laajempien sointujen muodostamiseen. Harjoitellaan tuottamaan niitä kitaralla eri tavoin: yläkielisoinnuin, eri kieliyhdistelmin, soittaen soinnuista vain harmoniatehon kannalta merkittävät sävelet jne.
- Tutustutaan eri tyylien vaatimiin säestystekniikoihin kuten klassiseen näppäilytekniikkaan, plektrateniikkaan ja niiden yhdistelmiin sekä vahvistetaan käytännön tilanteiden vaatimaa säestyskuvioiden hallintaa.
- harjoitellaan rakenteiden hahmottamista, merkitsemistä ja tuottamista (kuten alku-, väli- ja loppusointo tai maalit ja segno- ja coda-merkinnät)
- Harjaannutaan tuottamaan melodiaa soivalta korkeudelta ja yhdistämään siihen säestyskäyttämällä eri säestysrytmejä.
- harjoitellaan kolmimuunteista fraseerausta ja tutustutaan bluesiin
- kappaleiden soittamista ja säestämistä kuulonvaraisesti sekä transponointia eri sävellajeihin
- improvisointia käytetään musiikkityylin edellyttämällä tavalla tai työtapana erilaisissa harjoitteissa, kuten melodian ja säestyksen muuntelussa ja moodeihin tutustumisessa
- yhteissoittotehtäviä
- ohjelmistona soitetaan vähintään 20 eri tyyliä edustavaa kappaletta, joihin voi sisältyä omia sävellyksiä ja sovituksia.

Suoritus

- Ohjelmisto. Kymmenen kappaleen valmistettu ohjelmisto, jossa on melodian kanssa soitettavia tai sellaisia kappaleita, joissa on melodiansoittoa yhdistettynä säestykseen (esim. välisoitto).
- On suositeltavaa, että ohjelma sisältää yhteismusisointia. Ohjelmisto voidaan esittää konsertissa tai konsertinomaisessa tilanteessa.

- Prima vista -tehtävä. Annetun kappaleen esittäminen (reaalisointumerkit, melodia). Oppilaan oletetaan sointujen hallinnan lisäksi tunnistavan ja tuottavan kappaleeseen sopivan säestyskuvion ja rakenteen (esim. alkusoitto). Tehtävä vastaa vaikeustasoltaan perustason 3 kappaleita
- Transponointitehtävä. Yhden ohjelmistossa olevan laulun säestäminen lautakunnan antamassa helppossa sävellajissa.
- Soinnutustehtävä. Tehtävä mahdollistaa soinnuttamisen käyttämällä perustehojen lisäksi niiden korvaavuuksia, välidominanttia ja/tai kvinttikiertoa. Tehtävä voi käydä rinnakkaisessa sävellajissa.
- (Diatoninen) kvinttikierto (ks. nuottiesimerkki liite 5). Esitetään joko harjoiteltu kappale tai säestys lautakunnan valitsemissa sävellajissa (esim. 3#/b tai c-, d-, e-, f-, g-, a- ja h-mollit)
- 12-tahtisen blues-rakenteen säestäminen
- Vapaaehtoinen improvisointitehtävä, joka voi vaikuttaa arvosteluun.

Prima vista- ja soinnutustehtäviä saa valmistella yhteensä 15 minuuttia.

Arviointi

- Tasosuoritus suositellaan arvioitavaksi arvosana-asteikolla 1-25 tai uusittava.
- Ohjelmiston tai prima vista-, korvakuulo- ja soinnutustehtävät voi tarvittaessa uusia erikseen.

Liitteet

Liite 1. Esimerkkejä työtavoista ja ohjelmistosta perustasolla 1.

Säestäminen

Tuttuja kappaleita soitetaan kuulonvaraisesti etsimällä melodioihin perussoinnut. Opettaja voi soittaa melodian ja oppilas säestää. Harmoniaa voi tuottaa myös pelkällä bassoäänellä tai vasemman käden sointukäännöksillä.

Ohjelmiston lauluja soitetaan reaalisoitu- ja astemerkeistä. Opettaja voi soittaa melodian ja oppilas säestää. Tuttuja melodioita soitetaan myös korvakuulolta ja etsitään niihin perussoinnut korvakuulolta.

Improvisointi

Improvisoinnin lähtökohtana voi opetuksessa käyttää esimerkiksi kuvaa, tarinaa, aihetta (Liikennuruuhka, Ampiaisen päivä, Purosta valtamereen) tai rytmiä (esim. valssi, rytmiostinato). Käytettävissä olevaa sävelmateriaalia voi rajoittaa (mustat koskettimet, klusterit tms.). Improvisoinnin lähtökohdaksi voi myös ottaa esimerkiksi harmonian (I-VI-II-V7, urkupiste) tai jonkun tutun melodian. Eri lähestymistapoja voi myös vapaasti yhdistellä keskenään. Ks. myös liite improvisoinnista.

Ohjelmistoesimerkkejä

Ohjelmistona voi käyttää kahta tai kolmea perussointua sisältäviä kappaleita, esimerkiksi: Jaakko-kulta, Hepokatti, Pieni veturi, Jouluyö, juhlayö, Prinsessa Ruusunen, Elefanttimarssi, Pienet sammakot, Nalle-Puhin sadelaulu.

Lisää sopivaa ohjelmistoa on mm. koulun musiikinkirjoissa sekä erilaisissa laulukokoelmissa.

Liite 2. Esimerkkejä tehtävistä perustasolla 2.

Ks. nuottiesimerkit.

Liite 3. Esimerkkejä tehtävistä perustasolla 3.

Ks. nuottiesimerkit.

Liite 4. Musiikkiopistotason painotusalueet.

Teatterimusiikki

- ohjelmistona musiikkia, jossa draamallinen näkökulma, esim. laulelmat, elokuva- ja teatterimusiikki
- kuunteleminen, impulssit, reagointi ja vuorovaikutus, esim. hengittäminen yhdessä laulajan kanssa, näyttelijöiden ja näytelmän seuraaminen
- tunteiden ja tunnelmien ilmaiseminen improvisoiden, improvisoidun laulun tai kohtauksen säestäminen
- liikkeen tai tanssin säestäminen
- osallistuminen teatteriproduktioon oppilaitoksessa tai koulussa, teatterilaulukokonaisuuden valmistaminen
- tutustuminen muihin teatterissa käytettyihin kosketinsoittimiin.

Länsimainen taidemusiikki

- ohjelmistona esim. liedien piano-osuuksia sekä aarioiden ja instrumenttiteosten säestyksiä
- continuo-säestys (kenraalibasso-merkinnät)
- satsin soittoa

- transponointia
- harmonian ja muodon analysointia esim. polyfonisesta tekstuurista tai partituurista
- soinnuttamista
- länsimaisen taidemusiikin teosten soittamista korvakuulolta
- improvisoidut kadenssit (codat)
- vanha musiikki
- variaatioiden tekeminen annetusta teemasta

Rytmimusiikki (rock-, pop- tai jazz-musiikki)

- ohjelmistona pop- ja/tai jazz-standardeja
- kolmimuunteinen fraseeraus
- synkopointi
- moodit
- blues ja boogie (vasemman käden ostinatot)
- country
- latinalaisamerikkalainen musiikki
- tango, milonga jne.
- flamenco ja muut musiikkikulttuurit joiden musiikki on kitaralle ominaista
- suomalainen kansanmusiikki
- omat sävellykset/sovitukset
- improvisointi

Suuntautuminen musiikkikasvatukseen

- ohjelmistona lasten ja/tai nuorten lauluja ja muuta soveltuvaa ohjelmistoa
- soittaminen kuulonvaraisesti
- säestystyylit, kompit,
- alku-, väli- ja loppusoitot
- melodioiden laulaminen ja säestäminen yhtä aikaa
- nopeat valmiudet harmonian, melodian ja rytmikan hahmottamiseen ja toteuttamiseen myös korvakuulolta
- improvisointia lähtökohtana esim. kuva, teksti, liike tai tunnelmat
- liikkeen säestäminen

Liite 5. Diatoninen kvinttikierto

Ks. nuottiesimerkki.

Liite 6. Improvisointi

Improvisointi on yksi vapaan säestyksen opiskelun työtavoista. Improvisointia opiskelemalla oppilas kehittyä kuulonvaraisessa musiikin hahmottamisessa ja tuottamisessa, oppii käsittelemään musiikillisia aiheita ja saa keinoja vapaaseen itseilmaisuun sekä jatkuvaan musiikilliseen muunteluun.

Improvisointi aiheen tai teeman pohjalta

Improvisointi aiheen tai teeman pohjalta on hyvä tapa opiskella improvisoinnin alkeita ja musiikin peruselementtien hallintaa. Kuvan (esim. valokuva), tekstin tai aiheen (esim. teoksen nimi: "Iltarusko merellä") perusteella oppilas voi opetella hallitsemaan yksinkertaisia tunnelmia ja oppia tunnistamaan näitä tunteita itsessään. Aluksi on hyvä antaa oppilaalle myös lähtökohtia tai rajoituksia toteutukseen (esim. "matalalta ja voimakkaasti" tai "vain mustat koskettimet"). Musiikin peruselementeistä voi keskittyä esimerkiksi vain rytmiin tai sointiväriin, jolloin improvisointi voi olla täysin atonaalista.

Pidemmälle ehtineet oppilaat voivat aiheeseen tai teemaan perustuvan improvisoinnin avulla opiskella musiikillisen muodon ja erilaisten teemojen (esim. motiivit ja sekvenssit) hallintaa. Tällöin lähtökohdat improvisointiin voivat olla jo teknisempiä ja abstraktimpia (esim. "kvinttiaihe" tai opettajan ennalta antama teema).

Tällainen improvisointi sopii hyvin myös moodien opiskeluun, koska moodit itsessään jo tuottavat persoonallisia ja leimallisia tunnelmia sekä karaktäärejä.

Melodian improvisointi harmonian pohjalta

Melodian improvisoiminen helppoon diatoniseen sointukiertoon (esim. I-IV-V7 tai II-V7-I-VI) kehittää opiskelijan kykyä kuulla melodisia tapahtumia yhdistyneenä funktionaaliseen harmoniaan. Aluksi harmonian on syytä olla helppo, jotta oppilas voi keskittyä luomaan melodialinjan, joka itsenäisenä melodisena kaarena on mielekäs, ja josta harmonian sointuvaihdokset on kuultavissa.

Myöhemmin voidaan harjoitella melodian käsittelyn tyyllisiä seikkoja sekä opetella melodian tuottamista vaikeampiin harmonisiin sointuvaihdoksiin.

Melodiaimprovisoinnin keinoin voidaan myös tutustua soinnun lisäsäveliin, niiden tuottamiin sävyihin melodiassa sekä oppia paremmin hahmottamaan harmonian samanaikaista ilmentymistä sointuina ja melodiana.

Muuntelu ja variaatiot

Muunnelmat antavat hyvän mahdollisuuden opiskella musiikin tyyliä ja estetiikkaa. Alussa tämä voi tarkoittaa säestyskuvion vaihtamista ja melodian muuntelua. Myöhemmin voidaan muunnella myös muita tyyliin vaikuttavia seikkoja kuten harmoniaa, sointia, rytmiikkaa ja muotoa. Lisäksi variaatioiden avulla voidaan perehtyä vaikkapa niihin pianonsoiton teknisiin seikkoihin, joita esimerkiksi länsimaisen taidemusiikin estetiikassa kohdataan.

Variaatiot voidaan valmistella ja harjoitella etukäteen, joten niiden ei tarvitse olla spontaanisti yhdessä hetkessä improvisoituja. Variaatioiden pohjaksi voidaan ottaa myös opiskelijan omia sävellyksiä.